

Elämäni Sankari ry

RAPORTTI OPETUSHALLITUKSEN TUKEMISTA EHKÄI- SEVÄN PÄIHDETYÖN TOIMINNOISTA VUONNA 2010

Koonnut:

Jarno Saarinen

Elämäni Sankari ry

Sisältö

HANKKEEN TAUSTA	3
HANKKEEN TAVOITTEET JA RAKENTEET	4
Hyvinvointikyselyt	4
Kohdennettu työskentely kouluissa	5
Vanhempainillat	5
Liikuntatapahtumat	6
TOIMINNAN JATKUVUUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET	7

HANKKEEN TAUSTA

Elämäni Sankari ry on toteuttanut ehkäisevän päihdetyön hankkeita Opetushallituksen tuella vuodesta 2008. ”Valitsen itse” – toimintamallin hankkeita on toteutettu Enontekiöllä, Hyvinkäällä, Kotkassa ja Muurolassa 2008, sekä Virolahdella, Miehikkälässä, Hausjärvellä, Lopella ja Riihimäellä 2009–2010. Vuonna 2010 toiminnot pilotoitiin myös Nurmijärven yhteiskoululla.

”Valitsen itse” – toimintamalli on Lappeenrannassa vuosina 2006–2008 pilotoidun ”Valitsen itse” – hankkeen aikana luotu hyväksi koettu toimintatapa. Mallin toiminnot täydentävät kaupungin ehkäisevän päihdetyön toimintoja kumppanuusperiaatteella, korvaamatta kuitenkaan mitään kaupungille kuuluvaa palvelua.

Opetushallituksen rahoitusta on käytetty tarkoituksen mukaisesti toimintojen pilotointiin ja käynnistämiseen alueilla, joilta kiinnostusta koulumaailmassa toteutettavaan hankkeeseen on löytynyt. Kaikilla pilottipaikkakunnilla ei kuitenkaan ole ollut mahdollisuutta omaan rahoitukseen joten Opetushallituksen avustusten pienentyessä merkittävästi vuoden 2008 tasosta, ei toimintaa ole voitu jatkaa kaikkialla pilottivaiheen jälkeen. Vuonna 2010 Opetushallituksen rahoitus on käytetty toimintaan Riihimäen seudulla, sekä pilotointiin Nurmijärven yhteiskoululla.

Onnistuneen pilottihankkeen innoittamana Elämäni Sankari ry ja Hyvinkään kaupungin sivistystoimi päätyivät laajempaan yhteistyösopimuksen Hyvinkäällä tapahtuvista ehkäisevän päihdetyön toiminnoista, joita on jatkettu kaupungin rahoituksella vuosina 2009–2010. Vuosina 2009–2010 ”Valitsen itse” hanke Hyvinkäällä on koskettanut kaikkia kaupungin yläkouluja. Hausjärvellä, Lopella ja Riihimäellä toimintaa on pystytty jatkamaan Opetushallituksen rahoituksen ohella alusta saakka toimintoja tukeneiden Riihimäen Rotaryklubin ja Riihimäki-Hausjärvi Rotaryklubin tuella. Sekä Hyvinkäällä että Riihimäen seudulla toiminta jatkuu myös vuonna 2011.

HANKKEEN TAVOITTEET JA RAKENTEET

Hankkeiden hyödynsaajat muodostuvat alueiden asukkaista, kohdennetun työskentelyn kohderyhmistä, palvelujärjestelmästä sekä hankkeen toteuttajista. Toimintaprosessien suunnittelussa on hyödynnetty toimijoiden kokemusperäinen tieto ja taito. Tietoperustana ovat olleet THL:n kouluterveyskyselyt sekä projektissa hyvinvointi- ja palautekyselyiden avulla kerätty tuore tieto.

Hankkeen tavoitteena on:

1. lisätä kohderyhmän valmiuksia elämänhallintaan
2. vahvistaa kielteistä asennoitumista päihteisiin
3. vähentää sekä lopettaa päihteiden käyttöä
4. edistää terveyskäyttäytymistä ja lisätä päivittäistä liikuntaa
5. tukea ja vahvistaa vanhempia/hoitajia kasvatustehtävässä
6. tukea koulujen päihdeohjelman ja terveystiedon toteutumista käytännössä
7. tukea oppilashuoltoryhmien toimintaa
8. tukea ja kehittää alueellista ehkäisevää päihdetyötä

Hyvinvointikyselyt

Kohdennetun työskentelyn tärkeimpänä tietoperustana olivat koulukohtaiset hyvinvointikyselyt. Hyvinvointikysely on Internet-kysely, jossa koulujen oppilaat vastaavat päihteisiin ja terveyskäyttäytymiseen liittyviin kysymyksiin. Hyvinvointikysely noudattavaa kouluterveyskyselyn sisältöjä, mutta on lyhyempi. Kyselyjen hyöty perustui siihen, että työskentelyssä hyödynnettiin tuoretta tietoa. Esimerkiksi kouluterveyskyselyyn verrattuna tulosten analysointiin päästään huomattavasti nopeammin. Lisäarvona on se, että alueellisen ehkäisevän päihdetyön keinoja sekä tavoitteita päästään kehittämään ja mittaamaan, jos kyselyjä toteutetaan pitkällä aikavälillä. Erityinen lisäarvo on myös se, että kyselyyn vastasivat 7. luokkien oppilaat, jotka eivät vastaa kansallisiin kyselyihin.

Kohdennettu työskentely kouluissa

Kohdennettu työskentely eli ryhmäinterventiot toteutettiin kohdennetusti 7. luokkien oppilaille. Ryhmäinterventioiden sisällöt räätälöitiin kyseisen koulun hyvinvointikyselyiden perusteella ja menetelmänä käytettiin Interaktiivista äänestyslaitteistoa, jossa oppilaat ottavat kantaa esitettyihin teemoihin anonyymisti. Ryhmän vastaus saadaan reaaliajassa oppilaiden näkyville ja siitä keskustellaan. Tulokset jäävät talteen, joten niiden avulla kerättiin myös oppilaiden palaute toiminnan tarpeellisuudesta. Luokkatyöskentelyn tulokset on toimitettu jälkikäteen koottuina ja koulu- ja/tai luokkakohtaisina kohdekouluille, jotka voivat käyttää niitä esimerkiksi oppilashuoltoryhmän toiminnan tukena.

Hausjärvellä, Lopella, Riihimäellä ja Nurmijärvellä järjestettiin yhteensä 33 ryhmäinterventiot, joissa tavoitettiin vajaat 700 nuorta. Oppitunneille osallistuneista oppilaista 55,2 % oli tyttöjä ja 44,8 % poikia.

Keskeisiä tuloksia luokkatyöskentelyistä:

- 68,5 % oppilaista on sitä mieltä, että alle 18-vuotiaiden alkoholin käyttöön pitäisi puuttua nykyistä tehokkaammin.
- Oppilaista 27 % ilmoitti joskus olleensa, tai epäili joskus olleensa päihtyneen kuljettajan kyydissä.
- 65,9 % Nurmijärven yhteiskoulun oppilaista koki saaneensa oppitunnilla uutta tietoa.
- Riihimäen seudulla palaute kerättiin vastaamalla esitettyihin väitteisiin, jotka saivat arvosanat seuraavasti (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä):

<i>Sain oppitunnilla uutta tietoa</i>	ka 3.5
<i>Osallistuin itse aktiivisesti työskentelyyn</i>	ka 3.1
<i>Ehkäisevää työtä tarvitaan koulullamme</i>	ka 3.6

Vanhempainillat

Kaikilla kohdekouluilla on ollut mahdollisuus saada Elämäni Sankari ry:n asiantuntija puhumaan vanhempainiltaan, jossa käsitellään työskentelyjen tuloksia sekä tuetaan vanhempia kasvatustehtävässään. Osallistujille esitellään hyvinvointikyselyn koulukohtaisia

tuloksia sekä kerrotaan kohdennetun työskentelyn sisällöstä. Koulujen vanhempainillat ovat hyviä tilaisuuksia käsitellä päihteisiin liittyviä kysymyksiä yhdessä vanhempien kanssa. Vanhempainiltoja järjestettiin vuonna 2010 kolme kappaletta.

Liikuntatapahtumat

Elämäni Sankari ry:n toiminnan kivijalkana on liikunnan ja valistustyön yhdistäminen. Liikunnan ja harrastusten merkityksen korostaminen näkyy vahvasti yhdistyksen työssä. Siksi hankkeeseen on osana kuulunut myös jonkinlainen liikuntatapahtuma. Nurmijärvellä toteutettiin liikuntakorttikilpailu, jonka tarkoituksena on kiinnittää nuorten huomio omaan liikkumiseensa sekä lisätä päivittäisen liikkumisen määrää. Palautettujen korttien perusteella arvottiin palkintoja, ja palautuneiden korttien määrän perusteella kilpailu koettiin onnistuneeksi.

Riihimäen seudulla järjestettiin keväällä 2010 yläkoulujen välinen Sankarisählyturnaus. Turnauksessa koulut pelasivat koulujen sisäiset karsinnat, joiden perusteella kaksi parasta luokkaa joka luokka-asteelta (7.–9. lk) selvisivät lopputurnaukseen. Lisäksi turnauksessa pelasivat Riihimäen yläkoulujen 6. luokat, jotka liitetään hankkeeseen vahvemmin vuonna 2011. Turnauksen on todettu lisäävän osallistujien liikunnallisuutta, ja erityisesti vahvistavan yhteenkuuluvuuden tunnetta luokissa.

TOIMINNAN JATKUVUUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhemmat, mutta myös esim. opettajat, kouluterveydenhoitajat sekä nuorisotyöntekijät ovat lasten ja nuorten elämästä välittömimmin vastuussa olevia lähiaikuisia. Heidän tehtävään on luoda keskinäiseen luottamukseen ja tasavertaisuuteen perustuvat yhteistyökäytännöt lasten ja nuorten elämää koskevissa kysymyksissä. Kaiken kaikkiaan ehkäisevää työtä tekevältä aikuiselta vaaditaan lasten ja nuorten elämäntilanteiden ja asenteiden tiedostamista sekä kannustavaa suhtautumista. Samalla hänen on tiedostettava oma vastuunsa lapsen ja nuoren kasvun mallina. Toimintaedellytyksiä voidaan parantaa alueellisella verkostotyöskentelyllä (terveys-, nuoriso-, opetus- ja sosiaalityö). Omaan osaamista ja yhteistyötä voidaan vahvistaa myös täydennyskoulutuksen avulla.

Toteutettujen ehkäisevän päihdetyön toimintojen vaikuttavuuden kannalta on erittäin tärkeää, että hanke jatkuu. Pitkäjänteisellä alueellisella yhteistyöllä voidaan pitkällä tähtäimellä vaikuttaa alueen nuorten asenteisiin ja elämään. Säännölliset hyvinvointi- ja palautekyselyt, sekä kohdennettu työskentely vanhempainiltoineen luovat jatkuvan toimintamuodon, joka on mahdollista juurruttaa pysyvästi palvelujärjestelmään. Hankkeen vaikuttavuutta pystytään arvioimaan vuosittain toistettavilla vertailukelpoisilla kyselyillä.

Hankkeen jatkolle ja laajennukselle kohdepaikkakunnilla ulkopuolinen rahoitus on edelleen tärkeä edellytys. Talouden ollessa taantumavaiheessa kunnat joutuvat säästämään kaikessa, ja valitettavasti ehkäisevä työ on usein ensimmäisten säästökohteiden joukossa. Taantuma kuitenkin lisää muun muassa syrjäytymistä ja pahoinvointia, joten ehkäisevien toimenpiteiden laiminlyönti aiheuttaa väistämättä uusia ongelmia ja kuluja yhteiskunnalle jatkossa.